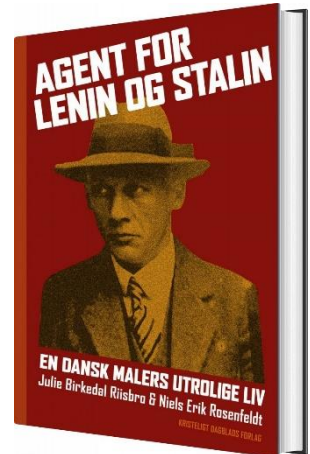

DEN LOYALE DEKORATIONSMALER

Julie Birkedal Riisbro og Niels Erik Rosenfeldt: *Agent for Lenin og Stalin: En dansk malers utrolige liv*, Kristeligt Dagblads Forlag, 2021, 348 s., ill., ISBN: 978-87-7467-493-1

Af Kim Frederichsen (Ph.d. i russisk historie og samfundsforhold)

På listen over formænd for Danmarks Kommunistiske Parti (DKP) fremstår Georg Moltke (f. Laursen) sikkert som den, selv i en historisk interesseret offentlighed, mindst kendte. Ikke desto mindre spillede han en ganske betydelig og til tider dramatisk rolle i Sovjetunionens og den kommunistiske internationales, Kominterns, tjeneste, hvilket man nu har mulighed for at sætte ind i, takket være den veloplagte og velfortalte biografi, der er udkommet om hans liv i Sovjetunionens tjeneste. Værket bygger især på Laursens egen personsag og dens mange selvbiografier, der opbevares i det gamle Kominternarkiv i Moskva – og i kopi – på Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, hvilket har gjort det muligt at skrive om hans ellers så hemmeligstemplede virke.

Georg Laursen blev født i Svendborg, men familien endte efter nogle afstikkere i Aarhus. Selv blev han uddannet som maler og efter et efteruddannelseskursus også som dekerationsmaler. Det var dog yderst begrænset, hvor meget han nogensinde kom til at bruge sit erhverv. Efter lærlingetiden drog han på valsen i Europa og Nordafrika. Allerede under lærlingetiden var han politisk stærkt radikaliseret og tilhørte i tiden før første verdenskrig den yderste venstrefløj i Social-Demokratiet. Undervejs på sin udenlandsrejse kom han til Schweiz, hvor han fik kontakt til den yderste venstrefløj omkring Lenin, som ligesom mange andre venstreorienterede levede der i politisk eksil, og som under indtryk af verdenskrigen brød med den anden internationale og dannede Zimmerwald-bevægelsen, hvor også Laursen deltog. Derudover fungerede han som kurer for Lenin i forskellige sammenhænge.

Mens Lenin fik mulighed for at rejse hjem til Rusland og gribe magten i det politiske tomrum, der opstod efter zarstyrets fald, blev Laursen som følge af sin organisatoriske deltagelse i demonstrationer i sommeren 1918 udvist fra Schweiz til Danmark. Vel hjemme igen gik han ind i de partidannelser, der efter et par mellemregninger blev til DKP, og hvor han i forskellige funktioner, herunder altså i en periode som formand, fik den utaknemmelige opgave at forsøge at holde sammen på partiet, der inernt henlå i så voldsomme og uendelige fraktionskampe, at der på et tidspunkt samtidig eksisterede to partier, der begge kaldte sig Danmarks Kommunistiske Parti.

Komintern var stærkt utilfreds med denne situation, og sendte blandt andre den senere første sovjetiske gesandt i Danmark, Mihail Kobetskij, til København for at rydde op og få den genstridige danske sektion af den kommunistiske internationale til at rette ind. Men utilfredsheden drejede sig ikke om Georg Laursen. I 1925 blev han headhuntet af det sovjetiske hemmelige politi og efterretningstjeneste, der på den tid gik under forkortelsen OGPU, til en stilling som sovjetisk efterretningsagent. Georg Laursen blev sendt til Berlin, men efter et halvt år klappede fælden, spionen Laursen blev anholdt, dømt og sat i fæstningsarrest, men relativt hurtigt løsladt og udvist – ikke til Danmark, men til Sovjetunionen.

Det var efter ankomsten til Moskva, at Georg Laursern blev til Georg Moltke – og samtidig fik sovjetisk statsborgerskab. I 1929 sendte den næste opgave som sovjetisk spion ham til Kina, hvor han opholdt sig som en del af et illegalt residentur frem til 1937, hvor han og familien vendte hjem til Moskva, hvor han på nærmest mirakuløs vis overlevede Den Store Terror, der ellers ramte så mange af hans nærmeste bekendte, kolleger, foresattet og samarbejdspartnere, at det nemmere burde have kunnet trække ham med ned end slippe helskindet igennem. Tilbage i Moskva blev han ansat i Komintern-apparatet med opgaver som kadrereferant, altså at skulle skrive vurderinger af udenlandske kommunister og kommunistiske partier med det hovedformål mere end noget andet at vurdere og sikre deres ubetingede loyalitet overfor Stalin og Sovjetunionen. Også medlemmer af DKP blev ramt af Moltkes skarpe pen, og han havde ubetinget kendskab til arrestation af Arne Munch-Petersen, selvom han holdt tæt med og misinformerede om denne viden resten af livet. Under anden verdenskrig blev han som så mange andre partifunktionærer evakueret, i hans tilfælde til Ufa, hvor han fik til opgave, efterhånden som redaktionschef, at virke ved en af Sovjets sorte radiosendere, som i modsætning til Radio Moskva skulle fremstå som om, den ikke blev sendt fra USSR, men fra en lokal modstandsgruppe, i dette tilfælde i Norge. Dette arbejde førte ham også over i Radio Moskva, hvor han talte til Danmark under dæksnavnet ”Peter Hansen”. Komintern blev fiktivt opløst i 1943, men reelt blev organisations afdelinger blot flyttet over i partiapparatet. Her fortsatte Moltke sit arbejde med at skrive kritiske vurderinger af danske kommunister, f.eks. Aksel Larsen, indtil fælden i form af det ”kompromat”, der også fandtes i hans egen personsag, endelig klappede i 1949 under de så ofte oversete sidste stalinistiske udrensingsbølger. Først i 1951 fik han mulighed fra at vende hjem til Moskva fra det idømte interne eksil (det var trods alt meget nådigt sluppet), og efter et par år kunne han genoptage arbejdet ved Radio Moskva og blive genoptaget i SUKP, ligesom han medvirkede ved udviklingen af en dansk-russisk ordbog og flere gange fik mulighed for at tage på korte rejser til Danmark, selvom Aksel Larsen i sin tid som DKP-formand i efterkrigstiden var inderligt imod, at Moltke skulle have mulighed for at flytte permanent tilbage til Danmark i sit otium. Først da han var blevet kremeret, og alle hans hemmeligheder var gået med ham i graven (ingen kunne dengang have forudset de senere arkivåbninger), kunne han komme hjem til Danmark.

Selvom der er tale om en velinformeret og spændende biografi om en overset dansk kommunist, kan denne anmelder alligevel ikke lade være med at undre sig over, for det første at der er kommet en uheldig tendens til, at historisk forskning nu åbenbart skal formidles i nutid, det er en temmelig besynderlig læseoplevelse, og for det andet at noterne skal klumpes sådan sammen, at de får et omfang og en længde, der ofte gør det meget vanskeligt at udrede, hvilke dele af noten, der referer hvortil i hovedteksten, og hvilke kildematerialer der måtte lægge til grundlag. Bogen ville have nydt godt af et langt mere detaljeret noteapparat.

Det skal dog ikke skygges over, at der er tale om en yderst interessant og anbefalelsesværdig biografi over en i høj grad ukendt dansk kommunist, der spillede en betydelig rolle som partiembedsmand i Sovjetunionen, fordi han ubetinget, fuldkommen loyalt og helhjertet tilsluttede sig den sovjetkommunistiske sag og brugte hele sit liv på kampen for den, indtil han selv blev spyttet ud i den anden ende først som udrenset og siden som politisk tiloversbleven pensionist, der havde givet alt for sagen og selv var blevet fuldkommen konsumeret af den.